

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรรณิการ์ สุขเกษม. "ขนาดครอบครัวในอุดมคติของชาวชนบทไทย." วารสารราม
คำแหงฉบับมนุษยศาสตร์. กรุงเทพฯ : 2525. (อัดสำเนา)
- เทียนฉาย กิระนันท์. "เศรษฐศาสตร์วิเคราะห์ว่าด้วยการเจริญพันธ์." เศรษฐศาสตร์
ประชากร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์, 2526.
- ธงชัย สันติวงษ์. หลักการบริหาร. กรุงเทพฯ : 2528.
- นพวรรณ จงวัฒนา และจุฑา มณีสาโพบลย์. ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเด็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. แปลโดย ศิริวรรณ ศิริบุญ. กรุงเทพฯ : สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- นภาพร ชโยวรรณ, มาลินี วงษ์สิทธิ์และจันทร์เพ็ญ แสงเทียนฉาย. สรุปผลการวิจัย
โครงการผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรผู้สูงอายุไทย.
เอกสารสถาบันหมายเลข 165/32. กรุงเทพฯ : สถาบันประชากรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- นภาพร ชโยวรรณ, จอห์น โนเดลและศิริวรรณ ศิริบุญ. ประชากรผู้สูงอายุไทย :
ลักษณะทางประชากรและสังคมจากแหล่งข้อมูลทางการ. เอกสารสถาบัน
หมายเลข 180/33. กรุงเทพฯ : สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2533.
- นันทนีย์ ไชยสุดและคณะ. รายงานการสำรวจสถานภาพสตรีไทยในสองจังหวัด.
กรุงเทพฯ : 2520.
- นันทนีย์ ไชยสุด. "ผู้สูงอายุไม่เป็นภาระของสังคมไทยจริงหรือ" ใน รายงานการ
การสัมมนาระดับชาติ เรื่อง บริการสุขภาพผู้สูงอายุ พ.ศ. 2524.
กรุงเทพฯ : กระทรวงสาธารณสุข, 2524.

นิศา ชูโต. คนชราไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

นिरनुช เชื้อโชติ. "ความคาดหวังของสตรีไทยเกี่ยวกับการพึ่งพาอาศัยบุตร."

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ ภาควิชาสังคมวิทยาและ
มานุษยวิทยา สาขาประชากรศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2530.

บรรลุ คิริพานิช. ระบอบวิทยาของคนพิการและผู้สูงอายุในประเทศไทย. กรุงเทพฯ:

กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข และ คณะสาธารณสุขศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล, 2525.

บุญลือ วันทายนต์. ครอบครัวและวงศัวัณ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย

รามคำแหง, 2525.

ประชุม สุวัตถิ. สถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์. ศูนย์ศึกษาและฝึกอบรมการวิจัย

ทางสังคมศาสตร์, กองส่งเสริมการวิจัย, สำนักงานคณะกรรมการวิจัย
แห่งชาติ, กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและพลังงาน, 2525.

ประสิทธิ์ สวาสดิ์ญาติ. รายงานผลการวิจัย โครงการครอบครัวและเครือญาติใน

กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : 2526. (อัดสำเนา)

พระสมชาย ฐานวุฑฒ. มงคลชีวิต ฉบับธรรมทายาท. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์

รวีกานต์ (1988) โรงพิมพ์นิวาเวเด็ก, 2533.

พัทธา สายหู. "ปัญหาของผู้สูงอายุในแง่สังคมวัฒนธรรม." ครุปริทัศน์ ฉบับพิเศษ.

กรุงเทพฯ : 2525.

พิรพัฒน์ วรเนติวุฒิ. "ความคาดหวังของมารดาในเรื่องความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ

จากบุตร : ศึกษาเปรียบเทียบเขตชนบทและเขตเมืองในประเทศไทย."

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ ภาควิชาสังคมวิทยาและ
มานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

พิรลิตี คานาวาศิลป์, ลินี กมลวาทีนและประสิทธิ์ รักรไทยดี. ความทันสมัย ภาพพจน์
เกี่ยวกับตนเองและปัญหาบางประการของคนชรา. รายงานการวิจัย.

กรุงเทพฯ : สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2523.

เรวัตติ แสงสุริยงค์. "การศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างครอบครัวในเขตเมืองและเขต
ชานเมืองกรุงเทพมหานคร ศึกษาเฉพาะกรณีเขตบางกะปิและ เขตมีนบุรี."

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

สถิติแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2523.

กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2523.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. ภาวะเจริญพันธ์และชาติพันธ์ในประเทศไทย. แปลโดย สุชาติ
ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และสุวัลลีย์ เปี่ยมปิติ. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด
ภาพพิมพ์, 2526.

สุธีรา น้อยจันทร์. "การศึกษาบทบาทของครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุ : ศึกษาเฉพาะ
กรณีครอบครัวผู้ใช้บริการทางสังคมผู้สูงอายุติดเตียง และครอบครัวสมาชิกชมรม
ผู้สูงอายุ โรงพยาบาลสงฆ์." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.

สุพัทธรา เพชรมณี. "สิ่งจูงใจและปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการบุตร 2 คนของครอบครัว
ในเขตเมือง และเขตชนบท." ใน ประชากรและการพัฒนาในประเทศไทย.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด
ภาพพิมพ์, 2526.

เสาวภา อีระประทีป. "ความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าของบุตรและการตัดสินใจมีบุตร."

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาประชากรศาสตร์ สาขาวิจัย
ประชากรและสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2526.

ภาษาอังกฤษ

Andrews, Gary R. and others. Asing in Western Pacific : a four country study. Manila : World Health Organization, Regional Office for the Western Pacific, 1986.

Arnold, Fred and Chintana Pejaranonda. Economic Factors in Family Size Decisions in Thailand. Report No.2 Bangkok : a joint Phblication of Institute of Population Staties, Chulalongkorn University, Population Survey Devision, National Statistical Office and East-West Population Institute, East-West Center, 1977.

Bulatao, Rodolfo A. The Value of Children : cross-national study volume 2 Philippines. Honolulu : East-West Population Institute, East-West Center, 1978.

_____ . On the Nature of the Transition in the Value of Children. Paper No.60-4. Honolulu : East-West Population Institute, East-West Center, 1979.

Chalio Buripakdi. The Value of Children : cross-national study valume 4 Thailand. Honolulu : East-West Population Institute and Institute of Population Studies, Chulalongkorn University, 1977.

Chen Ai Ju and Paul P.L. Cheung. The elderly in Singapore. Singapore : ASEAN Population Coordinating Unit, 1988.

- Chen Ai Ju and Jones, Gawin. Aging in ASEAN : its socio-economic consequences. Singapore : Kin Keong Printing, 1989.
- Connidis, Ingrid Arnet. Family Ties and Aging. Conada : Butterworths, 1989.
- De Vos, Susan. The Old age Economic Security : Value of children in the Philippines and Taiwan. Honolulu : East-West Population Institute, East-West Center, 1984.
- Fawcett, James T. and others. The Value of children in Asia and the United states : comparative perspectives. Honolulu : East-West Center, 1974.
- Mueller, Eva. "Economic Cost and Value of Children : Conceptualization and measurement." in The Satisfaction and Costs of children theories, concepts, methods. Honolulu : East-West Center, 1972.
- Napaporn Chayovan, Malinee Wongsith and Chanpen Saengtienchai. Socio-Economic Consequences of the Aging of the Population in Thailand. Institute of Population Studies Publication No.161/88. Bangkok : Chulalongkorn University, 1988.

Peerasit Kamnuansilpa. A Study of Fertility Decisions Among Thai Women. Bangkok : Research Center, National Institute of Development Administration, 1981.

Pichit Pitaktepsombati. "Socio-Demographic and Economic Factors Affecting Fertility in Rural and Urban Thailand." Ph.D. Desertation, Department of Sociology, Utah State University, 1981.

Tsong Shien Wu. The Value of children : cross-national study volume 5 Taiwan. Honolulu : East-West Population Institute, East-West Center, 1977.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

มงคล แปลว่า เหตุแห่งความเจริญก้าวหน้าและความสุข
 เพื่อความก้าวหน้า และความสุขอันแท้จริงของชาวโลก พระสัมมา
 สัมพุทธเจ้า ได้ตรัสสอนหัวข้อธรรมไว้ให้ปฏิบัติ 38 ข้อ ในมงคลสูตร
 เรียงลำดับจากง่ายไปยาก เป็นหลักปฏิบัติ เพื่อความเจริญก้าวหน้าแห่งชีวิต
 เสมือนบันได 38 ขั้น ผู้ใดปฏิบัติได้มากข้อก็จะได้รับความก้าวหน้าในชีวิต
 มากขึ้นไปตามส่วน ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นใครก็ตาม หากปฏิบัติครบทั้ง 38 ข้อ
 ก็เป็นอันก้าวหน้า บรรลุถึงผลสุดยอดของพระพุทธศาสนา

ข้อปฏิบัติทั้ง 38 ข้อนี้ สามารถแบ่งเป็นหมู่ได้ 10 หมู่ โดยหัวข้อ
 มงคลที่ 11 บารุงบิดา-มารดา และมงคลที่ 12 เลี้ยงดูบุตร จัดอยู่ใน
 มงคลหมู่ 4 คือ บาเพ็ญประโยชน์ต่อครอบครัว ซึ่งเมื่อปฏิบัติตาม ความเป็น
 ศิริมงคลจะมาถึงผู้ปฏิบัติเอง รวมทั้งครอบครัวและสังคมด้วย

รายละเอียดที่ได้เสนอต่อมานี้ คัดลอกจากหนังสือมงคลชีวิต ฉบับ
 ธรรมทายาท ปี พ.ศ. 2533 ซึ่งเขียนโดย พระสมชาย ฐานะวุฑโฒ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คุณธรรมอันเป็นหน้าที่ของบุตร
(มงคลที่ 11 บารุงบิดามารดา)

คนไข้ที่ได้รับการดูแลรักษาให้ป่วย ไปบารุงลาต้นจนสมบูรณ์ เมื่อถึง
เวลาแล้ว ไม่ยอมออกดอกออกผล ก็ต้องระคนทิ้ง

คนที่ได้รับการเลี้ยงดูจนเติบโตใหญ่ แต่ไม่ยอมตอบแทนคุณพ่อแม่ ก็เป็นคน
หนักแผ่นดิน

ทองคำแท้หรืออ้อม โดยไม่รู้จัก คนดีแท้หรืออ้อม ให้บุตรที่เลี้ยงพ่อแม่ ถ้า
ดีจริง ต้องเลี้ยงพ่อแม่ ถ้าไม่เลี้ยง แสดงว่าดีไม่จริง เป็นพวกทองชุบ ทองเกี

พระคุณของพ่อแม่

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสอุปมาว่า ถ้าบุรุษจะพึงวางบิดามารดาไว้บนบ่า
ทั้งสองของคน ประคับประคองท่านอยู่บนบ่านั้น ป้อนข้าวป้อนน้ำและให้ท่านถ่าย
อุจจาระปัสสาวะบนบ่านั้นเสร็จ แม้บุตรจะมีอายุถึง 100 ปี และปรณินิบัติท่านไป
จนตลอดชีวิต ก็ยังนับว่าตอบแทนพระคุณท่านไม่หมด

ยังมีผู้อุปมาไว้ว่า หากเราใช้ทองฟ้าแทนกระดาษ ยอดเขาพระสุเมรุ
แทนปากกา น้ำในมหาสมุทรแทนหมึก เขียนบรรยายคุณของพ่อแม่ จนทองฟ้าเต็มใบ
ด้วยอักษร ภูเขาสิขกร้อนจนหมด น้ำในมหาสมุทรเหือดแห้ง ก็ยังบรรยายคุณของพ่อ
แม่ไม่หมด

บิดามารดาเป็นผู้มีพระคุณอันยิ่งใหญ่ของบุตร สรุปลงโดยย่อคือ

1. เป็นต้นฉบับทางกาย แบบเป็นสิ่งที่จำเป็นในการทำให้ของทั้งหลายในโลกมีค่าสูงขึ้น ตัวอย่างเช่น ก้อนดินเหนียวธรรมดา ถ้าหากนำมาใส่แบบพิมพ์ แล้วพิมพ์เป็นตุ๊กตา ก็ทำให้ดินก้อนนั้นมีค่าขึ้นมาเป็นเครื่องประดับบ้านเรือนได้ ดินเหนียวก้อนเดียวกันนี้ หากได้แบบที่ดีกว่าขึ้นมาอีก เช่นแบบเป็นพระพุทธรูปก็จะเห็นได้ว่าคุณค่าของดินเหนียวก้อนนี้ทรงคุณค่ามากยิ่งขึ้น ผู้คนได้กราบไหว้บูชา จะเห็นได้ว่าคุณค่าของดินเหนียวก้อนนี้ขึ้นอยู่กับแบบที่พิมพ์นั่นเอง ในทานองเดียวกัน การเกิดของสัตว์ เช่นเป็น ช้าง ม้า วัว ควาย ฯลฯ แม้จะมีปัญหาติดตัวมามากสักปานใดก็ไม่สามารถทำความดีได้เต็มที่ โชคดีที่เราได้แบบเป็นคน ซึ่งเป็นโครงร่างที่ประเสริฐกว่าสัตว์ทั้งหลาย เหมาะในการทำความดีทุกประการ เราจึงสามารถใช้ความรู้ความสามารถประกอบคุณความดีได้เต็มที่ พระคุณของพ่อแม่ในการเป็นต้นแบบทางกายให้เรา ก็นับว่ามีมากเหลือหลายแล้วยิ่งทำนอบรม เลี้ยงดูเรามาเป็นต้นแบบทางใจให้ด้วย ก็ยังมีพระคุณมากเป็นอเนกอนันต์

2. เป็นต้นแบบทางใจ ให้ความอุปการะ เลี้ยงดู พุ่มพัก ทะนุถนอม อบรมสั่งสอน บลุกฝังกิริยามารยาท ให้ความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมแก่ลูก

สมณนามของพ่อแม่

สมณนามของพ่อแม่ นั้น กล่าวกันว่าท่านเป็นทั้งพรหมของลูก เทวดาคนแรกของลูก ครูคนแรกของลูก และเป็นพระอรหันต์ของลูก ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

- พ่อแม่เป็นพรหมของลูก เพราะเหตุที่มีพรหมธรรม 4 ประการ ได้แก่

1. มีเมตตา คือ มีความปรารถนาดีต่อลูกไม่มีที่สิ้นสุด

2. มีความกรุณา คือ ทั่วหน้าใจในความทุกข์ของลูกและคอยช่วยเหลือเสมอไม่ทอดทิ้ง

3. มีมุทิตา คือ เมื่อลูกมีความสุขสบาย ก็มีความปลาบปลื้มยินดีด้วยความจริงใจ

4. มีอุเบกขา คือ เมื่อลูกมีครอบครัวสามารถเลี้ยงตนเองได้แล้ว ก็ไม่รบกวนวายกับชีวิตครอบครัวลูกจนเกินงาม และหากลูกผิดพลาดก็ไม่ซ้ำเติม แต่กลับคอยเป็นที่ปรึกษาให้เมื่อลูกต้องการ

- พ่อแม่เป็นเทวดาคนแรกของลูก เพราะคอยปกป้องคุ้มกันภัยเลี้ยงดูลูกมาก่อนผู้มีความปรารถนาดีคนอื่น ๆ

- พ่อแม่เป็นครูคนแรกของลูก เพราะสั่งสอนอบรม คำพูดและกิริยามารยาทให้ลูกก่อนคนอื่น ๆ

- พ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูก เพราะมีคุณธรรม 4 ประการ ได้แก่

1. เป็นผู้มือุปการะมากแก่ลูก ท่านได้ทำภารกิจอันหาได้แสนยาก ได้แก่ การอุปการะเลี้ยงดูลูก ซึ่งยากที่จะหาคนอื่นหาแก่เราได้ของท่าน

2. มีพระเดชพระคุณมาก ปกป้องอันตราย ให้ความอบอุ่นแก่ลูกมาก่อน

3. เป็นเนื้อนาบุญของลูก มีความบริสุทธิ์ใจต่อลูกอย่างแท้จริง เป็นผู้ที่ลูกควรทำบุญต่อตัวท่าน

4. เป็นอาตุไยบุคคล เป็นผู้ควรแก่การรับของค่านับ และการนมัสการของลูก

คุณธรรมของลูก

เมื่อพ่อแม่มีพระคุณมากมายปานนี้ ลูกจึงคารมมีคุณธรรมต่อท่าน คุณธรรมของลูก เริ่มที่รู้จักคุณพ่อแม่ คือรู้ว่าท่านดีต่อเราอย่างไร สูงขึ้นไปอีกคือ ตอบแทนคุณท่าน ในทางศาสนาพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสบรรยายคุณธรรมของลูก ไว้อย่างสั้น ๆ แต่จับความไว้ได้อย่างครบถ้วน คือคำว่า "กตัญญู กตเวทิต์" คุณค่า และศักดิ์ศรีของความเป็นลูกรวมอยู่ใน 2 คำนี้

กตัญญู หมายถึง เห็นคุณท่าน คือเห็นด้วยใจ ด้วยปัญญา ว่าท่านเป็นผู้มีพระคุณต่อเราอย่างแท้จริง ไม่ใช่สักแต่ว่าปากท่องพระคุณพ่อแม่เบา ๆ ไปเท่านั้น คุณของพ่อแม่ดูได้จากอุปการะ คือประโยชน์ที่ท่านทำแก่เรามีอะไรบ้างที่แตกต่างจากคนอื่น ตามธรรมดาของคนทั่ว ๆ ไป เมื่อจะอุปการะใครเขา ต้องเห็นทางได้ เช่น เห็นหลักทรัพย์ หรือคุณนิสัยใจคอ ต่อเมื่อแน่ใจแล้วว่าอุปการะคุณของเขาจะไม่สูญเปล่า จึงลงมือช่วยเหลือ แต่ที่พ่อแม่อุปการะเรานั้นเป็นการอุปการะโดยบริสุทธิ์ใจจริง ๆ ไม่ได้มองถึงหลักประกันใด ๆ เลย เราเองก็เกิดมาตัวเปล่าไม่มีหลักทรัพย์แม้แต่เข็มเล่มเดียว ยังไม่รู้ด้วยซ้ำว่าวัยระรังกายจะเข้าได้ครบถ้วนหรือไม่ ยิ่งนิสัยใจคอแล้วยิ่งรู้ไม่ได้เอาทีเดียว โตขึ้นมาจะเป็นอย่างไร จะเป็นคนอกตัญญูหรือไม่ไม่รู้ทั้งนั้น หนังสือสัญญาการรับปากสักคำเดียวระหว่างเรากับท่านก็ไม่มีตั้ง ๆ ที่ไม่มี ท่านทั้งสองก็ได้โถมตัวเข้าช่วยเหลือเราจนสุดชีวิต ที่ยากจนก็ถึงกับกู้หนี้ยืมสินคนอื่นมาช่วย เรื่องเหล่านี้ต้องคิดดูด้วยเหตุผลอย่าสักแต่คิดด้วยอารมณ์เท่านั้น การพิจารณาให้เห็นคุณของพ่อแม่ด้วยใจอย่างนี้แหละ เรียกว่า "กตัญญู" เป็นคุณธรรมเบื้องต้นของผู้เป็นลูก ยิ่งพิจารณาเห็นคุณท่านมากเท่าไร แสดงว่าใจของเราเริ่มใสและสว่างมากขึ้นเท่านั้น

กตเวทิต์ หมายถึง การทดแทนพระคุณของท่าน ซึ่งมิจานที่ต้องทำ 2 ประการ คือ

1. ประภาศคุณท่าน
2. ตอบแทนคุณท่าน

การประภาศคุณท่าน หมายถึง การทำให้ผู้อื่นรู้ว่า พ่อแม่มีคุณแก่เราอย่างไรบ้าง มากน้อยเพียงใด เรื่องนี้มีคนคิดทำอยู่มากเหมือนกัน แต่ส่วนมากไปทำตอผลงานศพ คือเขียนประวัติสรรเสริญคุณพ่อแม่ในหนังสือแจก การกระทำเช่นนี้ก็ถูก แต่ถูกเพียงเปลือกนอกผิวเผินนัก ถ้าเป็นการกินผลไม้ก็แค่เคี้ยวเปลือกเท่านั้น ยังมีทำเลที่จะประภาศคุณพ่อแม่ที่สำคัญกว่านี้ คือ ที่ตัวเรานี่เอง

คนเราทุกคนคือตัวแทน ของพ่อแม่คนทั้งนั้น เลือดก็แบ่งมาจากท่าน เนื้อก็แบ่งมาจากท่าน ตลอดจนนิสัยใจคอก็ได้รับการอบรมถ่ายทอดมาจากท่าน ความประพฤติกของตัวเรานี่แหละ จะเป็นเครื่องประภาศคุณพ่อแม่อย่างโจ่งแจ้งที่สุด ไม้ซ้ออยู่ที่หนังสือแจก ไม้ซ้ออยู่ที่หีบศพบนเชิงตะกอน แต่อยู่ที่ตัวเรานี่เอง หากพิมพ์ข้อความไว้ในหนังสือแจกว่าคุณพ่อคุณแม่เป็นคนดี อยู่ในศีลในธรรม แต่ตัวเราเองประพฤติกสามะ เลเทเมา คอรัรับช้นทุกครั้งที่มีโอกาส ศิลข้อเดียวก็ไม่สนใจรักษา ก็ผิดที่ไป สดุดีคุณพ่อแม่ว่าเป็นคนดี สุภาพเรียบร้อย แต่ตัวเราผู้เป็นลูกกลับประพฤติกตัว เป็นนักเลงอันธพาล อย่างนี้คุณค่าของการสรรเสริญพ่อแม่ก็ลดน้ำหนักลง กลายเป็นว่ามอบหน้าทีในการกตเวทิต์ประภาศคุณพ่อแม่ให้หนังสือทำแทน ให้กระดาษ ให้เครื่องพิมพ์ ให้ช่างเรียงพิมพ์ แสดงกตเวทิต์แทน แล้วตัวเรากลับประจานพ่อแม่ของตัวเอง อย่างน้อยที่สุดก็ประจานแก่ชาวบ้านว่าพ่อแม่ของเราเลี้ยงลูกไม่เป็นที่ประสา

พ่อแม่ของเราใครใครก็รัก เมื่อรักท่านก็ประภาศคุณความดีของท่านซิ ประ

ภาคด้วยความดีของตัวเองตั้งแต่เดี๋ยวนี้ ยิ่งท่านยังมีชีวิตอยู่ การประกาศคุณ
ของ เราจะทำให้ท่านมีความสุขอย่างยิ่ง ส่วนใครจะประพันธ์สรรเสริญคุณพ่อ
แม่พิมพ์แจกเวลาท่านตายแล้ว นั่นเป็นประเด็นเบ็ดเตล็ด จะทำก็ได้ไม่ทำก็ไม่เสีย
หายอะไร

ไม่ว่าเราจะตั้งใจประกาศคุณท่านหรือไม่ ความประพฤติดของเราก็เป็น
ตัวประกาศคุณท่านหรือประจานท่านอยู่ตลอดเวลา คิดเอาเองก็แล้วกันว่าเราจะ
ประกาศคุณพ่อแม่ของเราด้วยเกียรติยศชื่อเสียง หรือจะใจดำถึงกับประจานผู้บัง
เกิดเกล้าด้วยการทำตัวเป็นพาลเกเรและประพฤติดำทราวม

การตอบแทนคุณท่าน แบ่ง เป็น 2 ช่วง คือ

1. เมื่อท่านยังมีชีวิตอยู่ ก็ช่วยเหลือกิจการงานของท่าน เลี้ยง
ดูท่านตอบเมื่อยามท่านชรา ดูแลบรรณนิบัติการกินอยู่ของท่านให้สะดวกสบายและเอา
ใจช่วยเหลือเมื่อท่านเจ็บป่วย

2. เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ก็จัดพิธีศพให้ท่าน และทำบุญอุทิศส่วนกุศล
ให้ท่านอย่างสม่ำเสมอ

แม้ว่าเราจะตอบแทนพระคุณท่านถึงเพียงนี้แล้ว ก็ยังนับว่าเล็กน้อยมาก
เมื่อเทียบกับพระคุณอันยิ่งใหญ่ที่ท่านมีต่อเรา ผู้ที่มีความกตัญญูกตเวทิต้องการจะ
สนองพระคุณท่านให้ได้ทั้งหมด พึงกระทำดังนี้

1. ถ้าท่านยังไม่มีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ก็พยายามชักชวนให้ท่านตั้ง
อยู่ในศรัทธาให้ได้

2. ถ้าท่านยังไม่ถึงพร้อมด้วยการให้ท่าน ก็พยายามชักนำให้ท่านยินดีใน การบริจาคทานให้ได้

3. ถ้าท่านยังไม่มีศีล ก็พยายามชักนำให้ท่านรักษาศีลให้ได้

4. ถ้าท่านยังไม่ทาสมาธิภาวนา ก็พยายามชักนำให้ท่านทาสมาธิภาวนาให้ได้ เพราะว่าการตั้งอยู่ในศรัทธา การให้ทาน การรักษาศีล การทาสมาธิ ภาวนา เป็นประโยชน์โดยตรง และเป็นประโยชน์อันยิ่งใหญ่แก่ตัวบิดามารดา ผู้ ประพฤติปฏิบัติเองทั้งในภพนี้ ภพหน้า และเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง คือ เป็นหนทาง ไปสู่พระนิพพาน

อาณิสงส์การบำรุงบิดามารดา

1. ทำให้เป็นคนมีความอดทน
2. ทำให้เป็นคนมีสติรอบคอบ
3. ทำให้เป็นคนมีเหตุผล
4. ทำให้พ้นทุกข์
5. ทำให้พ้นภัย
6. ทำให้ได้ลาภโดยง่าย
7. ทำให้แคล้วคลาดภัยในยามคับขัน
8. ทำให้เทวดาลงรักษา
9. ทำให้ได้รับการยกย่องสรรเสริญ
10. ทำให้มีความเจริญก้าวหน้า
11. ถ้ามีลูกก็จะได้ลูกที่ดี
12. ทำให้มีความสุข
13. ทำให้เป็นตัวอย่างอันดีแก่อนุชนรุ่นหลัง

วิธีการเลี้ยงดูบุตรในพระพุทธศาสนา

(มงคลที่ 12 เลี้ยงดูบุตร)

คนไม่มีถ้าลูกมันรสน่าไม่ดี ก็มีแต่คนจะโค่นต้นทิ้ง ไม่มีใครคิดจะบำรุงรักษาไว้ ตรงข้ามถ้าลูกมันรสน่าดี ทั้งหวานทั้งมัน เจ้าของก็อยากใส่ปุ๋ย พรวนดิน รดน้ำ ทะนุถนอมมาหัดคั้นอยู่นาน ๆ คนไม่มีผลจะคงต้นอายุยืนได้รับการบำรุงรักษาดีเพียงไร จึงขึ้นอยู่กับลูกของมัน

คนเราก็เช่นกัน ถ้าลูกทวด คนทั้งหลายก็ชมมาถึงพ่อแม่ว่าเลี้ยงลูกดี สุขกายสบายใจก็ติดตามมาเพราะลูก ความดีบุญกุศลก็ไหลมาเพราะลูก แต่ถ้าลูกทวดชั่วช้าเลวทราม คนทั้งหลายก็แซ่ดตำมาถึงพ่อแม่ด้วยเหมือนกัน สร้างความลำบากให้พ่อแม่ ทั้งทรัพย์สินเงินทองชื่อเสียงเสียหายไปเพราะลูก พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงชี้ว่า สิริมงคลของคนที่เป็นพ่อเป็นแม่อยู่ที่ลูก และในทางตรงข้าม ถ้าไม่ป้องกันแก้ไขให้ดีแล้ว อัปปริยัจฉารก็จะมาจากลูกนั้นเหมือนกัน

ทำไมจึงต้องเลี้ยงดูบุตร

วันหนึ่งเราต้องแก่และตาย สิ่งที่อยู่ยากด้วยกันทุกคน คือ ความบิต ความปลื้มใจ ไว้หล่อเลี้ยงใจให้สดชื่น ความปลื้มบิตจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อได้เห็น ผลแห่งความดี หรือผลงานดี ๆ ที่เราทำไว้ ยิ่งผลงานดีมากเท่าไร ยิ่งชื่นใจมากเท่านั้น แล้วอายุจะยืนยาว สุขภาพจะแข็งแรง

สุดยอดผลงานของนักปฏิบัติธรรม คือ การกำจัดกิเลสในตัวให้หมด

สูดยอดผลงานของชาวโลก คือ การมีลูกหลานเป็นคนดี
 ถ้าลูกหลานเป็นคนเลว มันซ้ำใจยิ่งกว่าถูกใครจับใส่ครกโขลกเสียอีก
 เลี้ยงสุนัขแล้วก็กลัวสุนัขคนอื่นมาโต้แย้งเจ็บใจ
 เลี้ยงลูกแล้วก็กลัวลูกคนอื่นไม่ได้มันจะซ้ำใจสักแค่ไหน

ความหวังสูงสุดของชาวโลก

1. บุตรที่เราเลี้ยงมาแล้ว จักเลี้ยงตอบแทน
2. บุตรที่เราเลี้ยงมาแล้ว จักทำกิจแทนเรา
3. วงศ์สกุลของเราจักดำรงอยู่ได้นาน
4. บุตรจักปกครองทรัพย์มรดกแทนเรา
5. เมื่อเราละโลกไปแล้ว บุตรจักบำเพ็ญทักษิณาทานให้

เพราะเล็งเห็นฐานะ 5 ประการนี้ บิดามารดาจึงอยากได้บุตร

บุตรแปลว่าอะไร ?

บุตร มาจากคำว่า บุตุต แปลว่า ลูก มีความหมาย 2 ประการ คือ

- ผู้ทำสกุลให้บริสุทธิ์
- ผู้ยังหทัยของพ่อแม่ให้เต็มอิม

ประเภทของบุตร

ประเภทของบุตรแบ่งโดยความดีในตัว ได้เป็น 3 ชั้น ดังนี้

1. อภิชาติบุตร คือ บุตรที่ดีมีคุณธรรมสูงกว่าบิดามารดา เป็นบุตรชั้นสูง สร้างความเจริญแก่วงศ์ตระกูล
2. อนุชาติบุตร คือ บุตรที่มีคุณธรรมเสมอบิดามารดา เป็นบุตรชั้นกลาง ไม่สร้างความเจริญแก่วงศ์ตระกูล แต่ก็ไม่ทำอะไรเสื่อมลง
3. อวชาติบุตร คือ บุตรที่เลว มีคุณธรรมต่ำกว่าพ่อแม่ เป็นบุตรชั้นต่ำ นำความเสื่อมเสียมาสู่วงศ์ตระกูล

องค์ประกอบให้ได้ลูกดี

1. ตนเองต้องเป็นคนดี ทำบุญมาดีจึงได้ลูกดี เหมือนต้นน้ำมีพันธุ์ดีก็ย่อมมีลูกพันธุ์ดี เด็กที่เกิดในท้องแม่จะมีคุณธรรมในใจที่ติดตัวมาในระดับใกล้เคียงกับของพ่อแม่ ดังนั้นพ่อแม่ที่ต้องการได้ลูกดี ก็ต้องชวนขวนขวายสร้างคุณความดีไว้มาก ๆ ยิ่งพ่อแม่สร้างบุญมากเท่าไร โอกาสที่จะได้ลูกดีก็มากเท่านั้น
2. การเลี้ยงดูอบรมดี ซึ่งจะกล่าวรายละเอียดต่อไป

วิธีเลี้ยงดูลูก

การเลี้ยงดูลูกมีอยู่ 2 ทาง คือ การเลี้ยงดูลูกทางโลกและการเลี้ยงดูลูกทางธรรม ซึ่งพ่อแม่ควรจะเลี้ยงดูลูกให้พร้อมบริบูรณ์ทั้ง 2 ทาง

วิธีเลี้ยงดูลูกทางโลก

1. กันลูกออกจากความชั่ว กัน หมายถึง ป้องกัน กีดกัน คือ ไม่

เพียงแต่ห้าม หากต้องดำเนินการทุกวิถีทางที่จะไม่让孩子ตกไปสู่ความชั่ว ซึ่ง บางครั้งพ่อแม่กับลูกก็พูดกันไม่เข้าใจ สาเหตุของความไม่เข้าใจกันนั้นมักจะเกิด จากการขัดกันอยู่ 3 ประการ คือ

- ความเห็นขัดกัน
- ความต้องการขัดกัน
- กีเลส

ความเห็นขัดกัน คือ ของสิ่งเดียวกันแต่เห็นกันคนละทาง มองกัน คนละแง่ เช่น การเที่ยวเตร่ เด็กวัยรุ่นมักจะเห็นว่าดี เป็นการเข้าสังคม ท้าให้ กว้างขวางทันสมัย แต่ผู้เป็นพ่อแม่กลับเห็นว่า การเที่ยวเตร่หาเมรัยหาเมรัยนั้น มี ผลเสียหายหลายประการ เช่น อาจเสียการเรียน อาจประสบภัย อาจขาด เพราะถูกเพื่อนชักจูงไปให้เสีย ครั้นห้ามเข้าลูกก็ไม่พอใจ ดูถูกว่าพ่อแม่หัวเก่าล้าสมัย

เรื่องนี้ ถ้าจะพูดด้วยความเป็นธรรมแล้ว ลูกควรจะได้รับฟังความเห็น ของพ่อแม่ด้วยเหตุผลง่าย ๆ 2 ประการ คือ พ่อแม่ทุกคนหวังดีต่อลูก 100 % และ พ่อแม่ย่อมมีประสบการณ์รู้ที่ได้ที่เสียมามากกว่า เราแน่ใจหรือว่าความรักของ เพื่อนตั้งร้อยที่ล้อมหน้าล้อมหลังอยู่นั้น รวมกันเข้าทั้งหมดแล้วจะมากและบริสุทธิ์ 100 % เหมือนความรักในดวงใจของพ่อแม่ คนเราทุกคนเคยเห็นผิดเป็นชอบมา ก่อน เมื่อยังเป็นเด็กอมมืออยู่นั้น เราเคยเห็นว่าลูกบ่งอึดลมมาบเดี่ยวมีค่ามากกว่า ธนบัตรใบละร้อยบาทไหม จิตใจที่อยู่วัยรุ่นเขี้ยวก็ยอมเขี้ยวตามไปด้วย ดังนั้นเชื่อฟัง คำว่ากล่าวตักเตือนของพ่อแม่ไว้เกิดไม่เสียหาย พ่อแม่เองเมื่อจะห้ามหรือบอก 让孩子ทำอะไร ก็ควรบอกเหตุผลด้วย อย่าใช้แต่อารมณ์

ความต้องการขัดกัน คือ คนต่างวัยก็มีรสนิยมต่างกัน ความสุข
 ของคนแก่คือ ชอบสงบ หาเวลาพักผ่อนอยู่กับบ้าน แต่ความสุขของเด็กหนุ่มสาว มัก
 อยู่ที่ไต่เต่าตัวสบาย ๆ ไปเที่ยวเตร่นอกบ้าน ข้อนี้ขัดแย้งกันแน่ ลูกกับพ่อแม่จึง
 ต้องเอามาพบกันที่ความรัก ตกลงกันที่มุกรักระหว่างพ่อแม่กับลูก รู้จักผ่อนสั้นผ่อน
 ยาวตามสมควร การเลี้ยงลูกที่กำลังโตเป็นหนุ่มเป็นสาวนั้น เหมือนการเล่นว่า
 วดั้ลม ผ่อนไปนิด ดึงกลับมาหน่อย จึงจะเป็นผลดี

กิเลส ถ้าทั้ง 2 ฝ่าย มีความโกรธ มีทิฐิ ตื้อตึง ตื้อด้าน หลงตัว
 เอง หรือมีกิเลสอื่น ๆ ครอบงำอยู่แล้ว ก็ยากที่จะพูดกันให้เข้าใจ ต้องหาใจให้
 สงบและพูดกันด้วยใจที่เป็นธรรม ด้วยเหตุด้วยผล พ่อแม่ต้องฝึกตนให้เป็นคนมี
 คุณธรรม และสอนลูกให้เป็นคนดีมีเหตุผลเสียแต่ยังเด็ก ปัญหาข้อนี้ก็จะเป็นบางลง

2. ปลุกฝังลูกทางดี หมายถึง ปลูกประพฤติดี มีศีลธรรม พ่อ
 แม่ต้องพยายามเลี้ยง ใจหาใจของลูก เพราะใจเป็นตัวควบคุมการกระทำของคน
 ที่ว่าเลี้ยงลูกให้ดี คือ ใจหาใจของลูกให้ดีนั่นเอง

สิ่งของนั้นมีอยู่ 2 ประเภท คือ การกินกับของใช้ สำหรับของกิน
 ทุกคนต้องกินเหมือนกันหมด เพื่อให้ร่างกายเติบโตคงชีวิตอยู่ได้ ส่วนของใช้นั้นต่าง
 คนต่างมีตามความจำเป็น เช่น ชาวนาก็ต้องมีจอบ มีถาด เสมียนก็ต้องมีปากกา

สมบัติทางใจก็มี 2 ประการเหมือนกัน

ธรรมะ เป็นอาหารใจ

วิชาความรู้ เป็นเครื่องมือของใจ

ตามธรรมดาร่างกายคน ถ้าขาดอาหารแล้วก็จะเสียกาลัง ใจคนก็เหมือนกัน ต้องมีธรรมชาติพอเพียง อาหารทางกายกินแทนกันไม่ได้ ไม้เหมือนของใช้ มีดเล่มเดียวใช้กันได้ทั้งบ้าน เรื่องของใจก็เหมือนกัน ใจทุกคนต้องกินอาหารเอง คือ ทุกคนต้องมีธรรมชาติในใจตนเอง จะถือว่าใจพ่อแม่มีธรรมชาติแล้ว ใจลูกไม่ต้องมีไม่ได้ ส่วนวิชาความรู้เปรียบเสมือนของใช้ ใครจะใช้ความรู้ทางไหนก็หาความรู้เฉพาะทางนั้น ขาดเหลือไปบ้างพออาศัยผู้อื่นได้ ใจที่ขาดธรรมชาติเหมือนร่างกายที่ขาดอาหาร ใจที่ขาดวิชาความรู้เหมือนคนที่ขาดเครื่องมือทำงาน

พ่อแม่ต้องปลูกใจลูกให้มีทั้ง 2 อย่าง จึงจะเป็นการปลูกฝังลูกในทางดี ซึ่งทำได้โดย

1. กระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูก
2. เลือกคนดีให้ลูกคบ
3. หาหนังสือดีให้ลูกอ่าน
4. พาลูกไปหาบัณฑิต เช่น พระภิกษุ ครูบาอาจารย์ที่ดี
3. ให้ลูกได้รับการศึกษา ภารกิจข้อนี้ความสำคัญอยู่แล้ว คือให้ลูกได้เล่าเรียน เพื่อให้มีความรู้สามารถช่วยตัวเองต่อไปได้

พ่อแม่สมัยนี้ควรจะติดตามดูแลลูกอย่างใกล้ชิดมากขึ้น ควรติดต่อกับทางโรงเรียนอยู่เสมอขอทราบเวลาเรียน ผลการเรียน รวมทั้งค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เด็กอ้างว่าทางโรงเรียนเรียกร้องด้วย พ่อแม่ที่มีลูกไปเรียนไกลบ้านต่างจังหวัด และขาดผู้ดูแลที่ไว้วางใจได้ ควรจะเป็นห่วงลูกให้มาก หากไม่จำเป็นจริง ๆ ไม่

ควรให้เด็กอยู่หอพัก เว้นแต่ท่านจะเชื่อใจเด็กได้ และต้องหาหอพักที่มีระเบียบข้อ บังคับเคร่งครัดด้วย

4. จัดแจงให้ลูกแต่งงานกับคนดี

ความหมายในทางปฏิบัติมีอยู่ 2 ขั้นตอน คือ

1. พ่อแม่ต้องเป็นธุระในการแต่งงานของลูก ช่วยหาสินสอดทองหมั้นให้
2. พ่อแม่ต้องพยายามให้ลูกได้คู่ครองที่ดี

ในข้อที่ 2 อาจมีความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่กับลูกอยู่ไม่น้อย คล้ายกับ การกันลูกจากความชั่ว แต่การขัดแย้งกันในเรื่องคู่ครองมักจะแรงกว่า ควรจะหา ความเข้าใจกันให้ดี ปัญหาสำคัญมีอยู่ 2 ข้อ คือ

1. พ่อแม่แทรกแซงความรักของลูก มีผลดีหรือเสียอย่างไร ?
2. ใครควรเป็นผู้ตัดสินใจแต่งงานของลูก

ปัญหาข้อแรก ถ้าคิดดูโดยละเอียดถี่ถ้วนแล้ว จะเห็นว่าผลดีมีมากกว่า ผลเสีย จะมีผลเสียอยู่เฉพาะในรายที่พ่อแม่ขาดจิตวิทยาและชอบทำอะไรเกินกว่า เหตุเท่านั้น แต่การร่วมมือกันเป็นของดีแน่ ความจำเป็นอยู่ที่ว่า ลูกยังอยู่ในวัย เยาว์ รู้จักโลกน้อย มองโลกในแง่ดีเกินไป อาจตัดสินใจผิดพลาดได้และความ ผิดพลาดในเรื่องคู่ครองนั้นมีผลมาก แก๊ยาก

ปัญหาข้อที่สอง ใครควรเป็นผู้ตัดสินใจแต่งงานของลูก เช่น ควร แต่งงานหรือยัง ? ควรแต่งกับใคร ? ทางที่ประเสริฐที่สุด คือ บริกษาหารือและ ตกลงกัน พ่อแม่ควรเป็นเพียงที่ปรึกษา ไม่เจ้ากี้เจ้าการจนเกินงาม ต้องให้ลูกได้ แต่งงานกับคนที่เขารัก เพราะความรักเป็นมูลฐานของการสมรส ฝ่ายลูกจะเลือก

าครก็ต้องให้พ่อแม่เห็นชอบด้วย เพราะการทำาที่ท่านสุขาเจนั้นเป็นความกตัญญูกตเวทียของเรา และจะเป็นศรีสวัสดิมงคลแก่ครอบครัวสืบไป แต่ถ้าหากเป็นไปเช่นนั้นไม่ได้ พ่อแม่ควรจะถือหลักว่า

"คนที่เราไม่ชอบแต่ลูกรัก ดีกว่าคนที่เรารักแต่ลูกไม่ชอบ"

คิดเสียว่าเขาเป็นเนื้อคู่กัน เว้นแต่คนที่ลูกปลงใจรักเป็นคนเลว หลอกลวง จะชักนำลูกเราไปในทางเสีย อย่างนี้ต้องห้าม แม้ว่าลูกจะรักก็ตาม

5. มอบทรัพย์สินมรดกให้เมื่อถึงกาลอันสมควร เมื่อถึงเวลาควราให้จึงให้ ถ้ายังไม่ถึงเวลาอันควราให้ก็อย่าเพิ่งให้ เช่น ลูกยังเยาว์ยังไม่รู้ค่าของทรัพย์สินก็ควรรอให้เขาเติบโตเสียก่อนจึงให้ ถ้าลูกยังประพฤดิชั่ว เช่น หมกมุ่นอยู่ในอบายมุข ก็รอให้เขากลับตัวได้เสียก่อนแล้วจึงให้ ดังนี้เป็นต้น

การทำาธุระเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดกให้เสร็จสิ้นก่อนตาย เป็นการชอบด้วยพุทธประสงค์ วงศ์ตระกูลก็มีความสุขต่อไป รายาที่พ่อแม่ไม่ทำาพินัยกรรมไว้ให้เรียบร้อย ปล่อยาให้ลูก ๆ จัดการกันเอง ก็มักเกิดเรื่องราวฉานขึ้นนางพื ๆ นื่อง ๆ จนถึงกับฟ้องร้องขึ้นศาลกันก็มี พี่น้องแตกความสามัคคี ทรัพย์สินก็เสื่อมหายลง เป็นเรื่องที่น่าสลดใจยิ่งนัก

วิธีเลี้ยงดูลูกในทางธรรม

1. พาลูกเข้าวัดเพื่อศึกษาหาความรู้ทางศาสนา
2. ชักนำลูกให้สวดมนต์ก่อนนอนทุกคืน
3. ชักนำให้ลูกทำาบุญ เช่น ตักบาตร รักษาศีล เป็นต้น
4. ชักนำให้ลูกทำาสมาธิภาวนา
5. ถ้าลูกเป็นชายให้บวชเป็นสามเณรหรือเป็นพระภิกษุ แล้วเข้าปฏิบัติ

กรรมฐาน

ข้อเตือนใจ

1. รักลูกแต่อย่าโง่ลูก อย่าตามใจลูกเกินไป จะทำให้เด็กเสียนิสัย เหตุที่พ่อแม่ตามใจลูกเกินไป มักเป็นเพราะ
 - รักลูกมากเกินไป รักมากจนไม่กล้าลงโทษสั่งสอน
 - ไม่มีเวลาอบรม รู้สึกเป็นความผิดของตัวเอง ที่ไม่มีเวลาให้ลูกจึงปลอบประโลมตนเองด้วยการตามใจลูก ซึ่งเป็นวิธีแก้ที่ผิด
2. อย่าเคร่งระเบียบจนเกินไป รู้จักผ่อนสั้นผ่อนยาว
3. ให้ความอบอุ่นแก่ลูกให้เพียงพอ ไม่ว่างานจะยุ่งมากเพียงไร ก็ต้องหาเวลาให้ลูก มิฉะนั้นจะต้องน้ำตาตกในภายหลัง
4. เมื่อเห็นลูกทำผิด การตักเตือนที่จำเป็นมาก จะได้แก้ไขทันที แต่ต้องใช้เหตุผล อย่าใช้อารมณ์ และเมื่อเห็นลูกทำดี ก็ชมเพื่อให้เกิดกำลังใจ
5. ต้องฝึกให้ลูกทำงานตั้งแต่ยังเล็ก การปล่อยให้เด็กอยู่อย่างสบายเกินไป ทุกอย่างมีคนรับใช้ มีเวลาว่างมากเกินไป จะกลับเป็นผลเสียต่อเด็กโตขึ้นจะช่วยเหลือตัวเองไม่ได้
6. การเลี้ยงลูกให้แต่ปัจจัย 4 ยังไม่พอ จะต้องให้ธรรมะแก่ลูกด้วย

อานิสงส์การเลี้ยงบุตร

1. พ่อแม่จะได้รับความปิติภาคภูมิใจเป็นเครื่องตอบแทน
2. ครอบครัวจะสงบร่มเย็นเป็นสุข
3. ประเทศชาติจะมีคนดีไว้ใช้
4. เป็นต้นแบบที่ดีงามของสังคมสืบไปตลอดกาลนาน

ประวัติผู้เขียน

นางสาวเพ็ญราจ วจนลินวิไล เกิดเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2509
ที่อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจาก
ร.ร. เตรียมอุดมศึกษา พญาไท และระดับปริญญาตรีจากคณะพาณิชยศาสตร์และ
การบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2530 จากนั้น เข้าศึกษาต่อใน
ระดับปริญญาโทบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา สาขา
ประชากรศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2531

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย